

עו"ד ניצן גדות

עו"ד דורון רדעי

שיקולי בימ"ש בבר"ע על החלטה המאשרת הגשת תביעה ייצוגית

רע"א 4421/23 גוליבר תיירות בע"מ נ' מעתוק

1

ייצוגית על חיובי ארנונה אפשרית רק בשאלה עקרונית-ציבורית רחבה

עע"מ 6911/19 דוד יצחקי נ' עיריית הוד השרון

2

שיקולים בקביעת שכר טרחה וגמול בתביעות ייצוגיות

רע"א 295717 סופרגז נ' יעל שוורצמן; ע"א 3861/17 יוסף ברודט נ' אמישראלגז

3

חקיקה חדשה

4

דעה אישית | דורון רדעי

5

שיקולי בימ"ש בבר"ע על החלטה המאשרת הגשת תביעה ייצוגית

1

רע"א 4421/23 גוליבר תיירות בע"מ נ' אסיא מעתוק

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בימ"ש המחוזי בבאר שבע (כבוד השופטת גאולה לוי) במסגרתה התקבלה באופן חלקי בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד חברת גוליבר תיירות בע"מ.

בית המשפט העליון (כבוד השופט עופר גרוסקופף) דחה את הבקשה, תוך שהוא סוקר את השיקולים בבקשות מסוג זה: "כידוע, בבואו לבחון אם ליתן רשות ערעור על החלטה המאשרת בקשה לאישור תובענה כייצוגית, על בית המשפט לערוך איזון בין שיקולים שונים, תוך התחשבות בנסיבות הספציפיות של המקרה שלפניו. הפסיקה מצביעה על שלושה שיקולים עיקריים, אותם על בית המשפט לשקול: השיקול הראשון, הוא המשמעות הכלכלית של קבלת התובענה הייצוגית מבחינת הנתבע, כאשר ככל שזו חמורה יותר מבחינתו, יהווה הדבר שיקול בעד מתן רשות ערעור; השיקול השני, עניינו במשקלן ומורכבותן של השאלות המשפטיות והעובדתיות המתעוררות במסגרת בקשת רשות הערעור, ביחס לאלו שעתידות להידון במסגרת התובענה הייצוגית. ככל שהשאלות שטרם נדונו במסגרת החלטת האישור הן רבות ומורכבות יותר ביחס לאלו העומדות במחלוקת במסגרת בקשת רשות הערעור, ייטה בית המשפט לדון בהשגות הנתבע בבקשת רשות הערעור, באופן שעשוי ליתר את הצורך לדון בשאלות המורכבות

בהמשך; השיקול השלישי, ששקילתו מיועדת ככלל למקרי קצה, עוסק בסיכויי הערעור להתקבל. ככל שסיכויים אלו גבוהים יותר, יראה בכך בית המשפט שיקול התומך במתן רשות הערעור" (החלטה מיום 12.3.2024).

בשם המבקשת: עו"ד עמית נוימן. בשם המשיבה: עו"ד נורית מעתוק.

ייצוגית על חיובי ארנונה אפשרית רק בשאלה עקרונית-ציבורית רחבה

2

עע"מ 6911/19 דוד יצחקי נ' עיריית הוד השרון

ערעור על פסק-דין של בימ"ש המחוזי מרכז בלוד (כבוד השופטת מיכל נד"ב) במסגרתו נדחתה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד עיריית הוד השרון שעניינה גביית ארנונה מבעלי בריכות פרטיות.

בית המשפט העליון ברוב דעות (כבוד השופט אלכס שטיין שאליו הצטרף כבוד מ"מ הנשיא עוזי פוגלמן, כנגד דעתה החולקת של כבוד השופטת רות רונן) דחה את הערעור, תוך התייחסות לסוגיה העקרונית הנוגעת לעצם האפשרות להגיש תביעה ייצוגית בענייני ארנונה, וזאת בראי ההלכה אשר ההלכה אשר נקבעה בעע"מ 6685/15 עיריית תל אביב-יפו נ' אספיאדה בע"מ: "טענות שנישום יכול להעלות נגד חיובו בארנונה נחלקות לשלושה סוגים: (1) טענות עובדתיות (כדוגמת הטענה בדבר גודל הנכס בגינו הוטל החיוב בארנונה); (2) טענות אשר מערבות בתוכן שאלות של דין ושל עובדה (כדוגמת הטענה שנכס מקרקעין, בגינו הוטל חיוב בארנונה מגרשי חניה, אינו משמש "מגרש חניה" למרות ייעודו התכנוני כמגרש חניה); וכן (3) טענות משפטיות טהורות (כדוגמת הטענה שהועלתה במקרה שלפנינו, לפיה בריכת שחייה ביתית שאינה מקורה פטורה מארנונה). לפי הלכת אספיאדה, טענות משני הסוגים הראשונים צריכות להתברר במסלול הסטטוטורי התלת-שלבי הקבוע בחוק הערר: השגה בפני מנהל הארנונה; ערר בפני ועדת הערר; וערעור לבית משפט לעניינים מינהליים. מסלול זה יפה גם לטענות משפטיות טהורות, למעט, כאמור, טענה משפטית שהגדרתה כ"חיצונית" – שעניינה אי-חוקיות בעצם הטלת החיוב בארנונה או בקביעת שיעורה (כאמור בסעיף 3(ב) לחוק הערר) – וטענה אשר מעלה שאלה משפטיות עקרונית בעלת חשיבות ציבורית-כללית מיוחדת (כפי שנקבע בהלכת אספיאדה). במקרה דנן, עסקינן בטענה משפטית טהורה. טענה זו אינה מכילה תלונה על כך שסעיף הבריכה שבצו הארנונה, אשר הופעל על ידי העירייה, נגוע באי-חוקיות חיצונית לצו, כמשמעה בסעיף 3(ב) לחוק הערר. מכאן עולה השאלה בדבר מעמדה של טענה זו לפי הלכת אספיאדה. ככל שמדובר בטענה משפטית רגילה, שאין לה השלכות רחב משמעותיות – טענה זו צריכה להתברר במסלול הסטטוטורי. במובחן מכך, ככל שמדובר בטענה משפטית בעלת השלכות רחב משמעותיות – נכון יהיה לבררה ישירות בבית משפט לעניינים מינהליים, ובמסגרת זו יהא זה נכון לבחון את האפשרות לברר את הטענה בגדרה של תובענה ייצוגית (ראו: פרט 11 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות)" (פסק דין מיום 25.3.2024).

בשם המערער: עו"ד אסף זמיר, עו"ד רועי נחום. בשם המשיבים: עו"ד מירי בנהרדית, עו"ד ליה גרנות, עו"ד תהילה רוט.

שיקולים בקביעת שכר טרחה וגמול בתביעות ייצוגיות

רע"א 295717 סופרגז נ' יעל שוורצמן; ע"א 3861/17 יוסף ברודט נ' אמישראלגז

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז בלוד (כבוד השופטת אסתר שטמר) שהדיון בה אוחד עם ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב יפו (כבוד השופט יהודה פרגו). שני ההליכים עסקו בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות נגד חברות גז בטענה להפרה של צו הפיקוח. במסגרת הדיון בבית המשפט העליון הגיעו הצדדים להסדרי פשרה.

בית המשפט העליון (כבוד השופט עופר גרוסקופף, שאליו הצטרפו כבוד מ"מ הנשיא עוזי פוגלמן וכבוד השופט דוד מינץ) דן בעצמו בבקשות לאישור הסדרי הפשרה, ובמסגרת זו הוסיף מספר הערות חשובות לעניין השיקולים בקביעת גמול ושכר טרחה בתביעות ייצוגיות: "בעניין רייכרט קבע בית משפט זה כי שיטה ראויה על פיה יש לפסוק את שכר טרחתו של בא הכוח המייצג היא "שיטת האחוזים", תוך העדפתה על "שיטת השעות". על פי שיטה זו, יש לגזור את שכר טרחתו של בא הכוח המייצג כאחוז מתוך הסעד שניתן בפועל לחברי הקבוצה, בין אם במסגרת פסק דין ובין אם במסגרת הסכם פשרה (שם, בעמ' 686). זאת ועוד, בית המשפט בעניין רייכרט קבע כי יש לפסוק שכר טרחה בשיעורים מדורגים יורדים, והציע מפתח מסוים על פיו נקבע שכר הטרחה במקרה דשם. בהקשר זה אבקש להעיר מספר הערות באשר לאופן קביעת הגמול ושכר הטרחה בתובענות ייצוגיות בכלל, ויישום שיטת האחוזים בהסדרי פשרה בפרט:

ראשית, שיטת האחוזים עשויה להיות רלוונטית מקום בו הסעד שנפסק הוא סעד כספי או סעד הניתן לכימות כספי (עניין רייכרט, בעמ' 686; ע"מ 2978/13 מי הגליל-תאגיד והביוב האזורי בע"מ נ' יונס, פסקה מ"ט [פורסם בנבו] (23.7.2015) (התקבלה בקשה לדיון נוסף במסגרת דנ"מ 5519/15, אך לא לעניין זה) (להלן: עניין מי הגליל); ע"א 689/16 נסאר נ' עיר השעשועים בע"מ, פסקה 17 [פורסם בנבו] (7.5.2018)). בצד זאת, הובהר בפסיקה כי אומנם שיטת האחוזים היא השיטה המקובלת בתובענות ייצוגיות, אך "אין בית המשפט חייב לפסוק על פי שיטה מסוימת כגון שיטת האחוזים, ומשמעותה של הלכת רייכרט היא שיש לבכר את שיטת האחוזים ככל שמבקש בית המשפט לנקוט בשיטת חישוב זו או אחרת, מעבר לשיקולים שבסעיפים 22-23" (ההדגשה במקור; עניין מי הגליל, פסקה נ"א. כן ראו: שם, פסקה מ"ט; ע"מ 7484/16 המוסד לביטוח לאומי נ' מוחני, פסקה 17 [פורסם בנבו] (21.2.2018); עניין שולץ, פסקה 14 לפסק דינה של השופטת ענת ברון).

שנית, כאשר מיישמים את שיטת האחוזים ביחס לסעד הניתן לכימות כספי, ובכלל זה הסדרי הנחה או הסדרי קופונים, יש להקפיד כי מלאכת הכימות תעשה על פי תחשיב כלכלי המביא בחשבון הן את אחוז המימוש בפועל של הסעד, הן את העלות הכלכלית של מתן הסעד מבחינת הנתבע (להבדיל ממחירו לציבור), והן את התועלת הכלכלית המופקת מהסעד על ידי מקבל ההטבה (וכידוע, כשמדובר בסעד הניתן לכימות כספי, להבדיל מסעד כספי, עשוי להיווצר פער בין עלות מתן הסעד לעוסק לבין התועלת המופקת ממנו על ידי המקבל). לעיתים, המדובר בתחשיב מורכב, העשוי להצדיק, במקרים המתאימים, הסתייעות בבודק (עוד לעניין פסיקת

גמול ושכר טרחה ביחס לסעד הניתן לכימות בספי ראו אלון קלמנט "הפער בין שוויו הנחזה לשוויו הממומש של הסדר פשרה בתובענה ייצוגית" משפט ועסקים כ 1 (2017).

שלישית, בעניין רייכרט עמד הסכום שנגבה בפועל לטובת חברי הקבוצה על כ-16.6 מיליון ש"ח, ובהתאם נקבעו שלוש מדרגות יורדות: (1) עד 5 מיליון ש"ח – 25%; (2) מעל 5 מיליון ש"ח ועד 10 מיליון ש"ח – 20%; (3) מעל 10 מיליון ש"ח – 15%. בפסיקה מאוחרת יותר הובהר כי יש להפחית את האחוזים באופן מדורג גם לאחר המדרגה השלישית, ככל שהסעד שנפסק בפועל עולה משמעותית על 10 מיליון ש"ח (ראו: תנ"ג (מרכז) 10466-09-12 אוסטרובסקי ואח' נ' חברת השקעות דיסקונט בע"מ (11.2.2018) (להלן: ההחלטה בעניין אוסטרובסקי). ערעורים הדדיים על החלטה זו נמשכו ביום 20.2.2020 לאור המלצת בית המשפט בע"א 2587/18. כן, השוו, לסעיפים 7-8 לתקנות החברות (כללים בדבר מינוי כונסי נכסים ומפרקים ושכרם), התשמ"א-1981; סעיפים 5 ו-6 לכללים למינוי מפרקים של אגודות שיתופיות ולקביעת שכרם, התשנ"א-1991; סעיף 2 לתקנות קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (שיעור שכר טרחה מקסימלי לתביעות לגביית פקדונות שוויץ), התשכ"ד-1964). מספר המדרגות שיש להוסיף והשיעור שראוי לקבוע במסגרתן אינם נדרשים לענייננו (בהינתן שסכום הפשרה הכולל אינו עולה על 10 מיליון ש"ח), ועל כן נותר את הסוגיה לעת מצוא.

רביעית, על אף שהמפתח שהוגדר בעניין רייכרט נקבע בהתאם לנסיבותיו המיוחדות של המקרה הנדון שם, תוך שהובהר ברחל בתך הקטנה כי "קשה יהיה להסיק ממנו לגבי מקרים אחרים של תובענות ייצוגיות" (עניין רייכרט, בעמ' 692), הוא אומץ בפסיקה מאוחרת של בית משפט זה והערכאות הדיוניות. עם זאת, ובהינתן שמדובר היה בהליך ייחודי שבו התקיימו מצבור של נסיבות המצדיקות מתן שכר טרחה על הצד הגבוה (ובכלל זה הימשכות ההליכים לאורך זמן רב, היקף הפיצוי המשמעותי שניתן לקבוצה ומידת ההשקעה שנדרשה מבאי הכוח המייצגים), ראוי, על דרך הכלל, לראות את המפתח שנקבע כתקרה מקסימאלית, כאשר בכל מקרה ומקרה יש להתחשב באופן בו הסתיים ההליך (אם בפשרה ואם בפסק דין לטובת חברי הקבוצה), וככל שמדובר בפשרה בשלב שזו התגבשה, וכן תוך שקילת מכלול הנסיבות הרלוונטיות לעניין (שם, בעמ' 867-689).

חמישית, בעניין רייכרט חושב שכר הטרחה מתוך הסכום הכולל ששילמו הנתבעים במסגרת התובענה הייצוגית (הכולל הן את הסעד לקבוצה והן את הגמול ושכר הטרחה לתובע ובאי הכוח המייצגים), כלומר בשיטת ברוטו. עם זאת, הנוהג המקובל כיום, הוא לחשב את הגמול ושכר הטרחה באחוזים לפי שיטת נטו, דהיינו מתוך ערכו הכלכלי של הסעד הניתן לטובת הקבוצה או הציבור (וכך גם נהגו הצדדים להסדרי הפשרה שלפנינו). משמעות הדבר היא הפחתה מסוימת בגובה הגמול ושכר הטרחה שייגזר לעומת אלה שאושרו בעניין רייכרט, ואולם הפחתה זו השתרשה זה מכבר, והפכה למקובלת. ודוק, העובדה שהגמול ושכר הטרחה נגזרים מהסעד לטובת הקבוצה אינה צריכה להעלים מעינינו את העובדה שהנתבע בוחן את הסכום הכולל אותו עליו לשלם, ולפיכך מבחינתו אין משמעות לשאלה האם הסכום המשולם על ידו במסגרת הסדר הפשרה ניתן לטובת הקבוצה או ניתן לטובת מיצגיה (ראו ע"א 6121/21 כרמי נ' שלמה תחבורה (2007) בע"מ, פסקה 8 [פורסם בנבו] (27.12.2021) (להלן: עניין כרמי); קלמנט, קווים מנחים, בעמ' 165-166).

שישית, פסק הדין בעניין רייכרט התייחס לשיטה בה יש לנקוט בפסיקת שכר טרחה לבא הכוח המייצג, כאשר הגמול שנקבע שם (כ-2.4%) חושב בנפרד, והצטרף לשכר הטרחה. ואולם, עיון בפסיקתו של בית משפט זה ובפסיקותיהם של הערכאות הדיוניות מעלה כי יישום המפתח שנקבע בעניין רייכרט נעשה ללא הבחנה ברורה בין הגמול לתובע המייצג לבין שכר הטרחה לבאי הכוח המייצגים. כשלעצמי, סבורני כי יש לכלול את הגמול לתובע המייצג תחת המפתח שנקבע לשכר טרחת באי הכוח המייצגים, שהרי המדובר בחלוקה פנימית בין העומדים מאחורי בקשת האישור. אומנם מדובר בהפחתה נוספת לעומת עניין רייכרט, ואולם היא הפכה למקובלת, ומן הראוי להוסיף ולנהוג על פיה (וראו ההחלטה בעניין אוסטרובסקי, פסקה 4(ד)).

שביעית, קביעת הגמול ושכר הטרחה שישולמו לתובע ובאי הכוח המייצגים נעשית על ידי בית המשפט, וזאת גם אם ההליך מסתיים בהסכמה במסגרת הודעת הסתלקות מוסכמת או הסדר פשרה (ראו סעיפים 19(ו), 22 ו-23 לחוק תובענות ייצוגיות). במצבים בהם ההליך מסתיים בהסכמה, יש והצדדים מגישים המלצה משותפת על גובה הגמול ושכר הטרחה הראוי לשיטתם. כידוע, בית המשפט רשאי להתחשב בהמלצה זו, אך אין הוא מחויב לפעול על פיה (ראו סעיף 19(ו) לחוק תובענות ייצוגיות; וכן עניין רייכרט, בעמ' 687; ע"א 4714/13 דיאב נ' חברת איי דיגיטל סטור בע"מ, פסקה 6 [פורסם בנבו] (29.9.2013); ע"א 8114/14 מרקיס מוצרי ייעול בע"מ נ' סונול ישראל בע"מ, פסקה 29 [פורסם בנבו] (5.8.2018); ע"א 7593/21 פיינטוך נ' אלונאל בע"מ, פסקה 7 [פורסם בנבו] (9.6.2022)). ככל שבית המשפט מוצא לנכון לדחות את המלצת הצדדים, מן הראוי שייתן דעתו גם לשני העניינים הבאים:

- ככל שהצדדים קבעו מפתח לחלוקה בין הגמול המומלץ לשכר הטרחה המומלץ על בסיס יחסי (כפי שנעשה בענייננו, בו נקבע מפתח של 4:25 בהסדר הפשרה עניין אמישראל ו-7:31 בהסדר הפשרה עניין סופרגז), יש, ככלל, לכבד מפתח זה, באופן שהפחתה בסכום הנפסק כגמול ושכר טרחה לעומת הסכום המומלץ תבוא בחלקה על חשבון הגמול ובחלקה על חשבון שכר הטרחה.

- על פי ההלכה הפסוקה, כאשר בית המשפט מפחית מגובה הגמול ושכר הטרחה המומלצים בהסדר פשרה, בסמכותו להורות על העברת הסכומים שנחסכו מהנתבע לטובת הקבוצה, וזאת לאור ההנחה שהוא אדיש להסטה מסוג זה (ראו עניין כרמי, פסקה 8; ע"א 965/23 שפרן נ' קורל המילניום בע"מ, פסקה 3 (8.2.2024)). במקרים מתאימים, מן הראוי לשקול את השימוש בסמכות זו. " (פסק דין מיום 17.3.2024).

בשם המבקשת ברע"א 2957/17: עו"ד טל ויזנגרין, עו"ד אייל אניאטי. בשם המערער בע"א 3861/17: עו"ד איל גולדנברג, עו"ד עדי קסטנבאום. בשם המשיבה ברע"א 2957/17: עו"ד עידו שטיינר. בשם המשיבה בע"א 3861/17: עו"ד אהרון מיכאלי, עו"ד יהודה רוזנטל, עו"ד עומרי רוזנברג. בשם היועמ"ש: עו"ד יואב שחם.

חקיקה חדשה

4

ביום 26.3.2024 התקבל בכנסת בקריאה שלישית חוק תובענות ייצוגיות (תיקון מס' 15), התשפ"ד-2024. התיקון לא משנה את המצב המשפטי הקיים, אלא מעגן בחקיקה את צו תובענות ייצוגיות (תיקון התוספת השניה לחוק), התשע"ח-2018 אשר ביטל את ההלכה

שנפסקה בע"מ 7752/12 ע"ד ישראל אסל נ' מינהל מקרקעי ישראל, בקובעו כי בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד רשות מקרקעי ישראל תוגש רק לפי פרט 11. התיקון בא בעקבות בג"צ 3715/18 ע"ד יאיר אברהם נגד שרת המשפטים אשר במסגרתו קיבל בית המשפט העליון את עמדת העותר בדבר חריגה מסמכות והורה על ביטול הצו בתום תקופה שנקבעה.

ביום 27.3.2024 אישרה הכנסת בקריאה טרומית את הצעת חוק תובענות ייצוגיות (תיקון – פנייה מוקדמת), התשפ"ד-2024. מדובר בהצעת חוק ישנה שהונחה מחדש על שולחן הכנסת והיא נועדה לקבוע חובה כללית לפניה מוקדמת לנתבע בכל סוגי התביעות הייצוגיות. מי שעומד מאחורי הצעה זו הוא חבר הכנסת לשעבר אביר קארה אשר מנהל בחודשים האחרונים מאבק ציבורי בנושא התביעות הייצוגיות הסדרתיות בענייני נגישות נכים ועוד.

דעה אישית | דורון רדעי

5

עיקר הבעיה בתביעות הייצוגיות בענייני נגישות נכים נעוץ לדעתי בסכומי התביעה המופרזים הנרשמים בהם. הדבר נעשה למרות שגם בתביעות נגישות שמתבררות כמוצדקות, בתי המשפט נוהגים לפסוק סכומים נמוכים יחסית אשר מסתכמים באלפי שקלים בודדים. על רקע זה, ציון סכום תביעה בשיעור של כ-2 מיליון שקלים בתביעות מסוג זה נראה לי כמהלך שנגוע בחוסר מידתיות משווע וגם לא ראוי, בהיותו מהלך שנועד להלחיץ את הנתבע ולגרור לו להסכים לפשרה מהירה, הא ותו לא.

רעיונות, הצעות, דעות ומאמרים ניתן לשלוח אלינו למייל: office@rgl.co.il

לרישום לקבלת ניוזלטר תובענות ייצוגיות במייל ו/או לעיון בגיליונות קודמים היכנסו ללינק:

www.rgl.co.il/newsletter

או סרקו את הברקוד:

הַרְחֵמֵן הוּא יַחְזִיר שְׁבִיתֵנוּ וְשְׁבִית עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, וְיִוצֵאֵנוּ מִכָּל צָרוֹתֵינוּ לְרוּחָהּ, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָהּ בְּקֶרֶב, וְאָמְרוּ כָּל הָעַם אָמֵן.

